

Puheenjohtaja Jouni Luukkainen
Pääkaupunkiseudun Ateistit ry
Castréninkatu 10 C 53

00530 HELSINKI

KANTELUKIRJOITUKSET

Kirjoitus 18.8.2004

Te olette oikeuskanslerille 18 päivänä elokuuta 2004 osoittamassanne kirjoituksessa lausunut, että uuden uskonnonvapauslain (453/2003) 3 §:n 2 momentissa säädetään alle yksivuotiaan lapsen uskonnollisesta asemasta muun muassa näin:

“Lapsen uskonnollisesta asemasta päättävät hänen huoltajansa yhdessä. Jos huoltajat eivät kuitenkaan lapsen syntymän jälkeen sovi lapsen uskonnollisesta asemasta, voi lapsen huoltajana toimiva äiti vuoden kuluessa lapsen syntymästä yksin päättää lapsen liittymisestä uskonnolliseen yhdyskuntaan.”

Se, että jokaisella on jokin uskonnollinen asema, voidaan päätellä lain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteella. Tuossa esityksessä 170/2002 vp lausutaan mm: “Pääsääntönä olisi, että lapsen huoltajat tekevät lapsen uskonnollista asemaa koskevat päätökset yhdessä. Tämä vastaisi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain lähtökohtia huoltajien yhteistoiminnasta. Jotta huoltajien erimielisyys lapsen uskonnollisesta asemasta ei automaattisesti johtaisi lapsen uskonnollisen aseman jäämiseen avoimeksi, on säännökseen kuitenkin otettu toissijaisen vaihtoehto niitä tilanteita varten, jossa huoltajat eivät lapsen syntymän jälkeen pääse sopimukseen lapsen uskonnollisesta asemasta. Tällöin lapsen huoltajana toimiva äiti voisi halutessaan yksin päättää lapsen liittymisestä uskonnolliseen yhdyskuntaan.”

Uskonnonvapauslain 3 §:n ja se perusteluiden mukaan ensisijaisesti lapsen huoltajat sopivat yhdessä lapsen uskonnollisesta asemasta, olkoon vaikka tyhjästä. Toissijaista olisi lapsen huoltajana toimivan äidin valta yksin päättää halutessaan lapsen liittämisestä uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi, ja tämäkin koskisi vain tilannetta, jossa lapsen uskonnollinen asema jäisi tyhjäksi huoltajien pystymättä sopimaan lapsen liittämisestä minkään uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi, vaikka heillä olisi tähän mahdollisuus.

Uskonnonvapauslaista on pääteltävissä, että syntyneen lapsen huoltajien olisi voitava laillisesti sitovalla tavalla yhteisesti sopia lapsen jäämisestä tyhjään uskonnolliseen asemaan uskonnollisten yhdyskuntien ulkopuolelle. Tämän yhteisen päätöksen rekisteröintiä ei ole järjestetty. Päätös tulisi kirjata, koska lapsen huoltajana toimiva äiti voi jälkikäteen perättömästi väittää, ettei yhteistä päätöstä ollut. Uskonnollinen yhdyskunta ei lapsen väestörekisteriotteesta pysty päättämään, onko lapsen tyhjä uskonnollinen asema seurausta huoltajien tätä koskevasta sovusta vaiko huoltajien epäsovusta. Rekisteröinti olisi asianmukaisinta järjestää esitetyillä lomakkeella, joka palautetaan maistraattiin kahden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Siinä huoltajat ilmoittaisivat, paitsi lapsen nimen ja äidinkielen, mahdolliset jäsenyydet uskonnollisissa yhdyskunnissa.

Olette korostanut, että huoltajien päätös lapsen tyhjästä uskonnollisesta asemasta eroaa huoltajien lapsen uskonnollista asemaa koskevasta erimielisyydestä. Huoltajien mahdollisuus saada yhteinen päätöksensä rekisteröidyksi koskee uskonnonvapauslain sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain keskeisimpiä kohtia ja on luonteeltaan perus- ja ihmisoikeuskysymys.

Olette arvellut, että ongelma aiheutuu joko uskonnonvapauslain soveltamisesta tai lain sisällöstä. Viranomaisilla on velvollisuus kehittää lain soveltamista tai lainsäädäntöä, jos se osoittautuu virheelliseksi tai puutteelliseksi. Opetusministeriölle ja Väestörekisterikeskukselle heinäkuussa 2003 lähettämämme toimenpidepyynnöt eivät olleet johtaneet tuloksiin. Olette toivonut, että oikeuskansleri tekisi aloitteen asiantilan korjaamiseksi.

Kirjoitus 7.11.2004

Kirjoituksella olette lähettänyt tiedoksi eräitä lehdistössä vuosina 2003-2004 julkaistuja mielipidekirjoituksianne puheena olevasta asiasta.

HANKITTU SELVITYS

Kirjoitusten johdosta on opetusministeriö antanut siltä pyydetyn lausunnon 26 päivälle marraskuuta 2004 päivätyllä kirjeellään, johon on liitetty Väestörekisterikeskuksen 7 päivälle lokakuuta 2004 päivätty selvitys.

Väestörekisterikeskuksen selvitys

Väestörekisterikeskus on selvityksensä lausunut, että väestötietojärjestelmän ylläpitolomakkeilla kerätään ja väestötietojärjestelmään talletetaan tiedot väestötietolain (507/1993) 4 §:n 3 momentin mukaan uskontokuntaan kuulumisesta. Asiaa tarkentavan väestötietoasetuksen (886/1993) 4 §:n 19 kohdan mukaan väestötietojärjestelmään talletetaan tieto henkilön kuulumisesta evankelis-luterilaiseen kirkkoon, ortodoksiseen kirkkoon tai rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan. Väestötietojärjestelmään rekisteröidään henkilön uskonnollista asemaa koskeva tieto ainoastaan silloin, kun henkilö on otettu jonkin uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi. Sen sijaan väestötietojärjestelmään ei voida erikseen

merkitä tietoa siitä, että lapsi on päätetty jättää liittämättä mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan. Lapsen tietojen rekisteröintilomakkeen kehittämisenkään esitetyllä tavalla ei edellä mainituista syistä johtuen voisi johtaa tiedon rekisteröimiseen väestötietojärjestelmään.

Rekisteröintilomakkeen muuttaminen esitetyllä tavalla tarkoittaisi sitä, että tieto huoltajien päätöksestä olisi mahdollista tallettaa vain manuaalisesti arkistoon. Ongelmana olisi tiedon tarkistaminen arkistosta ennen lapsen kastetta tai liittämistä muulla tavoin uskonnolliseen yhdyskuntaan. Tämä taas asettaisi uskonnollisille yhdyskunnille ja maistraateille valtavasti lisätyötä. Väestörekisterikeskuksella ei ole resursseja panostaa tällaiseen toimintaan ilman selkeästi saavutettavaa hyötyä.

Väestörekisterikeskus on ilmoittanut pyytäneensä kahdeksalta maistraatilta lausunnon kanteluasiassa. Lausunnon antaneissa maistraateissa ei ollut tullut esiin yhtään tapausta, jossa lapsen huoltajat olisivat halunneet saada rekisteröidyksi tiedon siitä, että lapsi on päätetty jättää liittämättä mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Selvityksessä on katsottu, että huoltajat voivat tehdä sopimuksen lapsen uskonnollisesta asemasta vapaamuotoisesti ja säilyttää sen parhaaksi katsomallaan tavalla. Sopimuksen olemassaolon tai sisällön rekisteröinti, koskipa se lapsen liittämistä johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan tai liittämättä jättämistä, ei ole väestökirjhallinnolle säädetty tehtävä.

Opetusministeriön lausunto

Lausunnossaan ministeriö on ilmoittanut käsityksensä, että lapsen uskonnollista asemaa koskevan huoltajien sopimuksen rekisteröinti väestötietojärjestelmään edellyttäisi henkilötietolain huomioon ottaen laintasoista sääntelyä. Nykyisillä käytännöillä voidaan riittävästi varmistaa voimassa olevan uskonnonvapauslain asianmukainen soveltaminen. Uskonnonvapaus- tai väestötietolainsäädäntöä eikä myöskään väestötietojärjestelmän rekisterikäytäntöä ole syytä muuttaa kantelun johdosta. Ministeriö on yhtynyt Väestörekisterikeskuksen näkemykseen, jonka mukaan huoltajat voivat halutessaan tehdä vapaamuotoisen sopimuksen lapsen uskonnollisesta asemasta. Sopimus on huoltajien kesken pätevä.

TIEDUSTELU JA VASTINE

Te olette 14 päivänä heinäkuuta 2005 lähettämällänne sähköpostiviestillä ilmoittanut haluavanne tutustua opetusministeriön toimittamiin selvitysasiakirjoihin. Samalla olette ilmoittanut, että sisäasiainministeriö oli helmikuussa 2005 käynnistänyt väestötietolain kokonaisuudistusta koskevan hankkeen ajalla 1.7.2005-28.2.2007. Hankkeen esivalmisteluvaiheessa oli selvitelty uudistusta koskevat aloitteet ja uudistustarpeet. Sittemmin ministeriö on 30.5.2005 asettanut kokonaisuudistusta valmistelemaan työryhmän sen toimikauden ollessa 1.7.2005-28.2.2006.

Sitten kun Teille on toimitettu jäljennökset selvitysasiakirjoista olette toimittanut tänne 28 päivälle syyskuuta 2005, 29 päivälle syyskuuta 2005 ja 2 päivälle lokakuuta 2005 päivätyt vastineeksi katsotut kirjoitukset.

Vastinekirjoitus 28.9.2005

Olette sitä mieltä, että lapsen huoltajien päätös (sopimus) olla liittämättä lasta minkään uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi sitoo uskonnollisia yhdyskuntia, vaikka sopimusta ei oma-aloitteisesti niiden tietoon saatettaisikaan. Huoltajien sopimuksen jälkeen äiti menettää toissijaisen päätösvaltansa. Tapauksessa, jossa äiti yksin esittää pyynnön lapsen jäseneksi ottamisesta, yhdyskunnan velvollisuutena olisi ottaa selvää sopimuksen olemassaolosta. Huoltajat tulisi selvittää samoin kuin se, ettei sopimusta ole tehty. Tämä on tärkeää lapsen isän, uskonnollisen yhdyskunnan ja äidinkin kannalta.

Olette todennut, että uskonnonvapauslaissa ei säädetä siitä, minkälainen huoltajien päätöksen tulisi olla, ei edes sitä, tulisiko sen olla kirjallinen. Mielestänne suullinen sopimus tulisi kysymykseen uskonnottomassa nimenjulkistamistilaisuudessa, jonka juhlavieraat voivat toimia henkilötodistajina. Ilman kirjallista sopimusta maistraatin on kuitenkin hankala katsoa, että liittämistoimenpide olisi pätemätön, jos vanhemmat eivät järjestä nimiäisiä. Ette ole yhtynyt ministeriön käsitykseen siitä, että nykyisillä käytännöillä voidaan riittävästi varmistaa voimassa olevan uskonnonvapauslain asianmukainen soveltaminen. Se, että maistraatteihin ei ole tarjottu tällaisia huoltajien sopimuksia, johtuu siitä, että asiaa ei ole vielä tiedostettu.

Sen sijaan olette ilmoittanut olevanne samaa mieltä siitä, että lapsen tyhjää uskonnollista asemaa koskevan huoltajien yhteisen päätöksen rekisteröinti väestötietojärjestelmään edellyttää lainsäätelyä. Tämä ilmeni sitten uutena kohtana lomakkeessa *Lapsen tietojen ilmoittaminen*. Rastitettu ruutu rekisteröitäisiin väestötietojärjestelmään. Tavallisetkin henkilöt voisivat helposti ja sitovasti ilmoittaa lomakkeella päätyneensä sopimukseen.

Kysymykseen ei tulisi lomakkeiden tallettaminen paperisina maistraattien manuaalisiin arkistoihin, sillä tietojen hakeminen huoltajien päätöksistä manuaalisista arkistoista olisi tarpeetonta tilanteessa, jossa tiedot voisi tarkistaa lapsen väestörekisteritiedoista. Tämä ei ole ongelma sen jälkeen, kun lomake lapsen tietojen ilmoittamiseksi on palautettu maistraattiin. Sitä ennen uskonnollisen yhdyskunnan tulisi ottaa yhteyttä huoltajiin, jotta se saisi tietää lapsen nimen. Lapsen tietojen ilmoittamista koskevasta lomakkeesta olisi helppo tarkistaa, että sopimusta lapsen tyhjästä uskonnollisesta asemasta ei ole tehty.

Mielestänne on loukkaavaa, että lain ensisijaisena pitämää huoltajien yhteistä sopimusta lapsen tyhjästä uskonnollisesta asemasta ei voida saada lainvoimaisesti rekisteröidyksi, mutta lain toissijaisena pitämä lapsen huoltajan toimivan äidin yksin tekemä päätös lapsen liittamisestä uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi voidaan rekisteröidä.

Lopuksi olette viitannut kahteen ongelmatilanteeseen. Ensinnäkin uskonnollinen yhdyskunta saattaa pitää ratkaisevana sitä, ovatko huoltajat olleet vuoden ajan lapsen syntymästä yksimielisiä vai onko äiti irrottautunut tänä aikana yksimielisestä kannasta. Mielestänne lapsen ottaminen uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi tässä tilanteessa vastoin huoltajien yhteistä päätöstä on pätemätön toimenpide, joka loukkaa lapsen ja muun huoltajan oikeutta. Tällöin myös äiti ja yhdyskunnan puolesta toiminut syyllistyvät rekisterimerkintärikokseen, josta säädetään rikoslain 16 luvun 7 §:ssä (563/1998). Päätösten purkamiset ja syytteiden nostamiset ovat raskaita toimenpiteitä, kun pätemättömät toimenpiteet ja rekisterimerkintärikkokset voitaisiin ehkäistä sillä, että lainsäädäntö sallisi, että henkilöt saisivat kirjata merkitykselliset päätökset kaikkia osapuolia sitovalla tavalla.

Toisessa, päinvastaisessa tapauksessa uskonnollinen yhdyskunta voi joutua määrittelemään suhtautumisensa lapsen jäseneksi ottamiseen tilanteessa, jossa lapsen muu huoltaja kuin äiti tekee perättömän väitteen huoltajien aiemmasta yhteisestä päätöksestä. Tällöin uskonnollisen yhdyskunnan voi olla mahdotonta kyselyinkään selvittää, mikä on asian oikea laita.

Molemmat ongelmatilanteet johtuvat siitä, että nykyisin huoltajat eivät joudu kirjaamaan mahdollista yhteistä päätöstään syntyneen lapsen tyhjästä uskonnollisesta asemasta, eikä heillä ole siihen mahdollisuutta-kaan, ja toisaalta siitä, että tällaista päätöstä ei saa kirjattua väestötietojärjestelmään. Olette päätenyt siihen, että väestötietolainsäädäntö ei ota riittävästi huomioon uskonnonvapauslaista johtuvia vaatimuksia. Edellistä olisi täydennettävä ja jälkimmäiseen mahdollisesti tehtävä täsmennys.

Vastinekirjoitus 29.9.2005

Olette ilmoittanut pitävänne lapsen huoltajien yhteisen päätöksen rekisteröintimahdollisuutta merkittävänä toisen huoltajan (isän) perus- ja ihmisoikeuksien kannalta sikäli, että hänen mahdollisuutensa varmistaa, ettei lapsi joudu hänen vakaumuksensa vastaiseen koulun uskonnonopetukseen, on osaltaan kiinni siitä, että huoltajien yhteinen päätös lapsen tyhjästä uskonnollisesta asemasta on pitävä. Laki ei tule erityisesti isän avuksi, koska se ei salli laissa nimenomaisesti todetun päätöksen virallista rekisteröintiä. Tämä heikentää isän mahdollisuuksia saada oikeutensa toteutettua. Kuitenkin lainsäädännön tulisi suosia sitä, että vanhemmat saisivat perus- ja ihmisoikeutensa toteutettua mahdollisimman hyvin ja vaivattomasti.

Mielestänne lainsäädännön täydentäminen esittämälläne tavalla on helppoa. Kysymys siitä, millainen lomake tarvittaisiin huoltajien yhteiseen päätökseen perustuvan lapsen tyhjän uskonnollisen aseman rekisteröintiä varten, on mutkikkaampi. Näyttää siltä, että lomakkeita tarvitaan useampia. Lähtökohtana on, että päätös tulisi voida ilmoittaa esitäytetyssä Väestörekisterikeskuksen lomakkeessa syntyneen lapsen vanhemmille lapsen tietojen ilmoittamista varten. Oma lomake tarvittaisiin ilmeisesti siinä tapauksessa, että päätös ilmoitetaan sen jälkeen, kun em. lomake on jo palautettu maistraattiin.

Vastinekirjoitus 2.10.2005

Kirjoituksellanne olette lähettänyt tiedoksi Helsingin tuomiokirkkoseurakunnalle 19.9.2005 osoittamanne kirjoituksen ja seurakunnan vastauksen 23.9.2005, jolla kirjoituksenne oli siirretty Kirkkohallituksen käsiteltäväksi. Olette ilmoittanut, että ette ollut saanut toistaiseksi vastauksia esittämiinne kysymyksiin, jotka koskevat alle yksivuotiaan lapsen ottamista seurakunnan jäseneksi. Menettely osoittaa mielestänne sen, ettei Suomen evankelis-luterilainen kirkko aio noudattaa lapsen huoltajien epävirallista sopimista lapsen tyhjistä oikeudellisesta asemasta, vaan kirkkoon kuuluvan äidin pyynnöstä se kyselemättä kastaa jäsenekseen alle yksivuotiaan lapsen.

Lisäksi olette lähettänyt tiedoksi eräitä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, Kuopion evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja Helsingin Paavalin seurakunnan kotisivuilta ottamianne esimerkkejä, joissa selostetaan mm. alle yhden vuoden ikäisen lapsen uskonnollista asemaa. Tapauksissa korostetaan huoltajan toimivan äidin oikeutta yksin päättää lapsen liittamisestä jonkin uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi. Kirkon ja seurakunnan selostuksissa on sivuutettu rajoitus, joka koskee äidin toissijaista oikeutta (eli että vanhemmat eivät ole päässeet sopimukseen). Kaikissa selostuksissa on sivuutettu se seikka, että huoltajilla on mahdollista sopia myös lapsen tyhjistä uskonnollisesta asemasta.

USKONNONVAPAUSLAIN SÄÄTÄMISESTÄ

Hallituksen esitystä uskonnonvapauslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 170/2002 vp eduskunnassa käsiteltäessä antoi perustuslakivaliokunta, jolla oli käytettävissään hallintovaliokunnan lausunto 33/2002 vp ja sivistysvaliokunnan lausunto 14/2002 vp, mietintönsä 10/2002 vp. Mietinnössään perustuslakivaliokunta tarkasteli lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin säännöstä ja lausui tältä osin seuraavaa:

“Valiokunta on kiinnittänyt huomiota tilanteisiin, jotka voivat aiheutua siitä, että määräysvalta siirtyy äidille, jos huoltajat eivät sovi lapsen uskonnollisesta asemasta. Pääsääntö tulee lopulta alisteiseksi äidin kantaan nähden. Toiseen uskontokuntaan kuuluva isä voi kokea olevansa sukupuoleen perustuvan syrjinnän kohteena. Jos puolisoiden erimielisyys koskee vain lapsen uskonnollista asemaa, ei tuomioistuimen toimivalta määrätä asiasta lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain nojalla tarjoa tehokasta keinoa. Hallituksen on valiokunnan mielestä asianmukaista arvioida mainitun lain täydentämistä.”

Uskonnonvapauslain 3 §:n 2 momentti säädettiin hallituksen esityksen mukaisena. Eduskunnan vastaukseen 280/2002 vp ei sisältynyt asiaa koskevia lausumia.

Oikeusministeriöstä saatujen tietojen (8.5.2006) mukaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain osalta ei tällä hetkellä ole vireillä tarkistusta.

RATKAISU

Totean asiassa seuraavaa.

Oikeuskanslerin toimivallasta

Lainsäädäntövallan käyttämiseen sisältyvä lain säätämisen tarpeellisuuden ja sen sisällön harkitseminen on yhteiskuntapoliittinen tarkoituksenmukaisuuskysymys. Sen arviointi kuuluu ylimpien valtioelinten välisen toimivaltajaon mukaisesti ensivaiheessa hallitukselle. Oikeuskansleri valvoo valtioneuvoston toimintaa. Valvonta kattaa oikeudelliset asiat. Sen sijaan oikeuskanslerilla ei ole toimivaltaa puuttua tarkoituksenmukaisuuskysymyksiin. Eduskunta taas ratkaisee lopullisesti lakiehdotuksen käsittelyjärjestyksen ja lain sisällön. Oikeuskanslerilla ei ole toimivaltaa puuttua myöskään siihen, miten eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaansa. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 7 §:n mukaan oikeuskanslerilla on kuitenkin oikeus tehdä ehdotuksia säännösten ja määräysten kehittämiseksi ja muuttamiseksi, jos valvonnassa on havaittu niissä puutteita tai ristiriitaisuuksia taikka jos ne ovat aiheuttaneet oikeudenkäytössä tai hallinnossa epätietoisuutta tai eriäviä tulkintoja.

Arviointia

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä 10/2002 vp oli säädettävän uskonnonvapauslakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin säännöstä arvioitu uskonnon ja omantunnon vapautta koskevan perustuslain 11 §:n sekä yhdenvertaisuuden toteuttamista koskevan perustuslain 6 §:n 2 momentin kannalta. Perusoikeuksien turvaamista koskevan perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan tulee turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteuttaminen. Sen voi tässä tapauksessa, kun otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvä perusoikeusnäkökohta, katsoa tarkoittavan sitä, että molemmilla lapsen huoltajina olevilla vanhemmilla, tässä tapauksessa myös isällä, tulisi olla yhtäläinen oikeus vaikuttaa siihen, miten alle yksivuotiaan lapsen uskonnollinen asema muotoutuu. Mietinnössä tai hallituksen esityksessä 170/2002 vp ei näy enemmälti pohdittua, millä tavoin sääntelyn voi katsoa olevan sopusoinnussa ihmisoikeussopimusten määräysten kanssa, esimerkiksi kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 18 artiklan 4 kohdan kanssa, jonka mukaan sopimusvaltion tulee sitoutua kunnioittamaan vanhempien vapautta taata lastensa uskonnollinen opetus omien vakaumusten mukaan.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvä perusoikeusnäkökohta lapsen huoltajana olevan äidin määräämisvallasta liittyy vanhempien erimielisyyteen lapsen uskonnollisesta asemasta. Erimielisyys voi ilmetä siinä, liitetäänkö lapsi johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan vai ei. Erimielisyys voi lisäksi koskea sitäkin, mihin mahdolliseen uskonnolliseen yhdyskuntaan lapsi liitetään. Tähän nähden lapsen huoltajana olevan äidin määräämisvaltaa koskevalla perusoikeusnäkökohdalla on liittymäkohta kantelussa esitettyyn tilanteeseen. Lapsen huoltajina olevien vanhempien yhteinen päätös - koskepa se lapsen liittämättä jättämistä mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan tai liittämistä johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan - sulkee pois äidin toissijaisen määräämisvallan, mikä voi käytännössä kuitenkin ilmetä niin, että alle yksivuotias lapsi

esitetään äidin ilmoituksella liitettäväksi muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuin mistä vanhemmat olivat tosiasiallisesti sopineet.

Asiantila johtuu nähdäkseni siitä, että alle yksivuotiaan lapsen huoltajina olevien vanhempien yhteistä päätöstä koskeva menettely on jäänyt tarkemmin sääntelemättä. Uskonnonvapauslain 3 §:n 2 momentissa tai muussa säännöksessä ei tarkemmin säännellä menettelystä, jota noudattaen vanhempien yhteinen päätös olisi luotettavasti niiden saatavissa, jotka päättävät alle yksivuotiaan lapsen ottamisesta uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi. Tietämättömyys vanhempien aiemmasta yhteisestä päätöksestä saattaa, ainakin periaatteessa, johtaa siihen, että lapsi mainitusta rajoituksesta huolimatta säännöksen vastaisesti otetaan jonkin uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Totean, että uskonnonvapauslain 3 §:n 2 momentin soveltamisessa saattaa alle yksivuotiaan lapsen huoltajina olevien vanhempien yhteiseen päätökseen liittyvien todisteluvaikeuksien vuoksi ilmetä epäyhtenäistä käytäntöä ja muutakin epäselvyyttä. Vaikeuksia voi ilmetä myös sen vuoksi, että tiedon saaminen mahdollisesta yhteisestä päätöksestä näyttää jäävän osaltaan sattuman varaan. Tätä ei yhteiseen päätökseen kytkeytyvän oikeudellisen vaikutuksen vuoksi voida pitää asianmukaisena. Kanteluasia liittyy osaltaan perustuslakivaliokunnan mietinnössä käsiteltyyn asiaan. Kanteluasiaa käsiteltäessä esille tulleilla näkökohdilla saattaa olla vaikutusta arvioitaessa perustuslakivaliokunnan mietinnössä esitettyä toimenpide-ehdotusta. Myös kanteluasiaan saattaa liittyä sellaisia näkökohtia, jotka eivät ole tulleet sitä käsiteltäessä esille.

Säädösmuutosten tarpeellisuuden harkitseminen kuuluu asianomaisille ministeriöille niin kuin edellä on todettu. Samaa koskee lainsäädännön toimeenpanoa palvelevan lomakkeiston tarkistamista. Asiaa koskevat säädökset ja lomakkeisto liittyvät useamman ministeriön toimialoihin. Ottaen huomioon, että asiaa selviteltäessä ei ole ilmennyt, että asiantilaan liittyisi ainakaan toistaiseksi todellisia tapauksia tai että siitä olisi aiheutunut havaittavaa oikeudellista epävarmuutta, katson, ettei asia anna puoleltani aihetta muuhun kuin että saatan asian paitsi opetusministeriön myös oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön tietoon lähettämällä niille jäljennökset tästä vastauksesta. Muihin toimenpiteisiin kirjoituksenne eivät ole antaneet minulle aihetta.

Oikeuskansleri

Paavo Nikula

Esittelijäneuvos

Jorma Snellman